

Stockholms
stad

**Rapport över arbetet
mot felaktiga
utbetalningar och
bidragsbrott i
Stockholms stad 2024**

start.stockholm

**Rapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott i
Stockholms stad 2024**
Maj 2025

Dnr: SOF 2025/169
Kontaktperson: Sigita Jogminaite

Innehåll

Rapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott i Stockholms stad 2024	1
Innehåll.....	3
Inledning	4
Viktiga utgångspunkter och centrala begrepp.....	4
<i>Ekonomiskt bistånd .....</i>	<i>4</i>
<i>FUT – felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd .....</i>	<i>5</i>
<i>Bidragsbrott.....</i>	<i>5</i>
Redovisning av Stockholms stads FUT-arbete under året 2024.....	6
FUT-utredarens uppdrag.....	7
Misstänkt felaktighet.....	8
Orsaker till misstänkta FUT	9
Förhandsbedömning	13
Inleda utredning.....	13
Inte inleda utredning.....	14
Utredning.....	14
Återkrav	15
Polisanmälan	17
Efterkontroller	19
Inbesparat belopp.....	20
Uppföljning	21
Avslut.....	22
Slutsatser och analys	23
Det förebyggande arbetet	23
Utmaningar och utvecklingsområden.....	24

Inledning

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät och kan beviljas till den individ vars behov av försörjning inte kan tillgodoses på annat sätt. För att behålla legitimiteten och förtroendet för välfärdssystemet är det viktigt att bedömningen av biståndsbehov bygger på korrekta uppgifter och att rätt bistånd betalas ut till rätt person.

Stockholms stad har under många år bedrivit ett aktivt arbete kring felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd, benämns fortsatt som FUT, samt bidragsbrott. Detta arbete handlar både om att förebygga FUT och att utreda FUT.

Stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningens två enheter som betalar ut ekonomiskt bistånd, Område hemlöshet (tidigare enheten för hemlösa) och Område nyanlända (tidigare Intro Stockholm), ansvarar för att ha en funktion samt att ha rutiner för att utreda FUT och bidragsbrott. Utredare på socialförvaltningens avdelning för strategi och utveckling ansvarar för att ha ett stadsövergripande perspektiv avseende frågor som rör FUT och bidragsbrott, där det arbete som utförs i staden följs upp och där utvecklingsområden identifieras.

I föreliggande rapport redogörs för hur förvaltningarna har arbetat med FUT och bidragsbrott under året 2024. I rapporten återfinns statistik över FUT från 2024 med jämförelser med de senaste åren, analys av orsakerna till FUT och en beskrivning av de viktigaste resultaten för förvaltningarna.

Viktiga utgångspunkter och centrala begrepp

Ekonomiskt bistånd

Av förarbetena till socialtjänstlagen (2001:453), benämns fortsatt som SoL, framgår att socialtjänstens ekonomiska bistånd är välfärdssystemens yttersta skyddsnät och har i första hand till uppgift att träda in tillfälligtvis när en individ har försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är den huvudsakliga uppgiften att hjälpa individer att på sikt kunna klara sin försörjning på egen hand. Parallellt med denna arbetsuppgift ska varje individs rätt till bistånd utredas vid varje ansökan fram till dess att individen är

självförsörjande och därmed inte längre behöver ansöka om ekonomiskt bistånd.

Det är socialsekreterare inom stadens förvaltningar som ansvarar för utredning av rätten till ekonomiskt bistånd för individer i Stockholms stad. En förutsättning för handläggningen är att den utförs med noggrannhet och att felaktiga utbetalningar förebyggs så långt det är möjligt. Detta görs bland annat genom tydlig information till varje individ som ansöker om ekonomiskt bistånd och genom att de uppgifter som individen lämnar vid ansökan verifieras, både av individen själv och av den som handlägger ansökan.

Vid den grundliga utredning som görs vid första ansökningstillfället såväl som vid de fortsatta löpande ansökningarna krävs noggrann utredning för att minska risken för att bistånd utgår felaktigt. I Stockholms stad finns upprättade rutiner för vilka kontroller som nämnderna ska genomföra varje månad och vilka kontroller som ska ske återkommande och med regelbundenhet löpande under året. Dessa finns beskrivna i stadens riktlinjer.¹

FUT – felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd

Om det i ett ärende uppkommer misstanke om att en eller flera månaders bistånd har beviljats på felaktiga grunder eller till en felaktig summa ska denna information lämnas för utredning till förvaltningens *utredare av felaktiga utbetalningar* (FUT-utredare).

En utredning om misstänkt FUT inleds med stöd av 11 kap. 1 § SoL. Utredningen syftar till att klargöra huruvida det har skett en felaktig utbetalning eller inte, samt huruvida det finns grund för beslut om att *återkräva* det felaktigt utbetalda biståndet enligt 9 kap. 1 § SoL.

Om individen inte frivilligt betalar tillbaka det felaktigt utbetalda biståndet kan förvaltningen utreda individens *betalningsförmåga* och om betalningsförmåga bedöms finnas kan en *ersättningstalan* göras till förvaltningsrätten med stöd av 9 kap. 3 § SoL för att på detta sätt och med ett eventuellt stöd av Kronofogden återkräva det felaktigt utbetalda biståndet.

Bidragsbrott

En individ kan dömas för *bidragsbrott* om man lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som man är

---

¹Handläggning av ekonomiskt bistånd – riktlinjer, Stockholms stad, dnr: 3.1.1–596/2015

skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp. Detta anges i 2 § bidragsbrottslagen (2007:612), benämns fortsatt som BBL.

Förvaltningarna har en skyldighet att göra en *polisanmälan* om det kan misstänkas att ett bidragsbrott har begåtts. En anmälan görs i de fall då det finns en välgrundad anledning att anta att brott har begåtts. Det innebär att förvaltningen gör en *uppsåtsbedömning* i syfte att sälla bort fall där det står helt klart att inget brott har begåtts. Någonting som är angeläget att framhålla i detta sammanhang är att inte alla felaktiga utbetalningar avser bidragsbrott. Dessa två begrepp är inte synonyma.

Redovisning av Stockholms stads FUT-arbete under året 2024

Det finns totalt 14 medarbetare som arbetar som FUT-utredare i staden med en arbetstid som varierar mellan 40 procent och 100 procent av heltidstjänst. Samtliga stadsdelsförvaltningar och socialförvaltningens två enheter har för närvarande FUT-utredare.

Under 2024 har FUT-utredarna haft stående digitala ärendedragningstider där man kan logga in och dra sitt ärende och få kollegialt stöd. Några av FUT-utredarna har även haft handledning kopplad till sin yrkesutövning.

I april 2024 hade stadens FUT-utredare ett samverkansmöte med polisen. Syftet med samverkan var att fortsätta samla och dela information om våra gemensamma utmaningar kring polisanmälningar och en fortsatt dialog kring dessa utmaningar, kopplat till att polisen ofta lägger ner förundersökning gällande välfärdsbrott, har förts.

I maj 2024 var ansvarig utredare på socialförvaltningens avdelning för strategi och utveckling på studieresa i Malmö och träffade kollegor som arbetar med felaktiga utbetalningar och välfärdsbrottslighet i Malmö stad. Syftet med besöket var att utbyta kunskap och erfarenheter för att förbättra arbetssätt och rutiner, att se hur andra hanterar liknande problem och identifiera effektiva metoder, få nya idéer och eventuellt upptäcka förbättringsområden i den egna verksamheten.

I oktober 2024 har ansvarig utredare på socialförvaltningens avdelning för strategi och utveckling samt några FUT-utredare deltagit i en av SKR (Sveriges kommuner och regioner) anordnad tvådagarskonferens - *Att förebygga och motverka välfärdsbrottslighet 2024*. Konferensen gav möjligheten att få inblick i hur andra organiserar sitt arbete och om det finns mer effektiva lösningar att upptäcka och utreda bidragsbrott, dra lärdomar av framgångar och utmaningar hos andra myndigheter och ta del av både det som fungerar bra och vilka svårigheter de möter. Konferensen skapade även en möjlighet att knyta kontakter med andra kollegor för eventuella samarbeten och stöd. Diverse föreläsningar gav en ovärderlig möjlighet att få insyn i vilka verktyg och system andra använder för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar.

I november 2024 fick en av stadens stadsdelsförvaltningar en underrättelse från en tingsrätt om en huvudförhandling i ett mål om bidragsbrott. Det var det första åtalet sedan 2019 där en av stadens nämnder var målsägare.

FUT-utredarens uppdrag

Ur en rättssäkerhetssynpunkt är det viktigt med en tydlig prioritering av arbetet och en samsyn kring vad som ska ingå i FUT-uppdraget. Ansvariga förvaltningar har tidigare kommit överens om att följande arbetsmoment ska ingå i FUT-utredarens uppdrag:

- Utredda inkommande misstankar om FUT
- Besluta om återkrav och polisanmälan, samt med regelbundenhet följa upp dessa beslut
- Utredda betalningsförmåga och ersättningstalan i de fall den enskilde inte återbetalar enligt beslutat återkrav
- Introducera nyanställda kollegor till vad FUT är samt vägleda kollegor vid upptäckt av FUT
- Återkoppla upptäckter av FUT till ansvarig chef och i vissa fall till kollegor
- Vid behov delta som en kunskapsresurs vid socialsekreterarnas ärendedragning och vid behov bidra med kunskap genom att hålla i särskilda utbildningsinsatser (exempelvis om kontrollmetoder)

För att ge en tydligare bild av Stockholms stads FUT-arbete presenteras nedan ett urval av statistik från året 2024.

Redovisningen utgår från figur 1 som visar hur processen för ett FUT-ärende ser ut på förvaltningarna.

Figur 1 Processen för ett FUT-ärende

Misstänkt felaktighet

Förvaltningarna får regelbundet kännedom om misstänkta FUT. Misstankar kan komma internt ifrån, där felaktigheter kan uppdagas under handläggningen av ett ärende, eller externt, där en privatperson eller myndighet kan höra av sig med en misstanke om att en individ tar emot ekonomiskt bistånd på felaktiga grunder. Dessa misstänkta felaktigheter registreras i stadens verksamhetssystem hos respektive förvaltning i form av en så kallad *"Inkommande information"*. Informationen skickas sedan till förvaltningens ansvariga FUT-utredare.

Under år 2024 registrerades 731 st. *"Inkommande information"* som avsåg misstänkta FUT. Det var 69 stycken färre registrerade misstankar jämfört med föregående år.

Om man ser till det totala antalet hushåll som var aktuella och erhöll ekonomiskt bistånd under året var det totalt 11 586 hushåll, vilket var 228 hushåll fler än året innan.

Förvaltning	Antal inkommande information 2024	Antal hushåll med ekonomiskt bistånd 2024	Andel av hushåll där misstänkt FUT registrerats 2024	Andel av hushåll där misstänkt FUT registrerats 2023
Bromma	9	513	1,8 %	3,9 %
Enskede-Årsta-Vantör	73	1337	5,5 %	7 %
Farsta	73	871	8,4 %	7,7 %
Hägersten-Älvsjö	129	1113	11,6 %	9,9 %
Hässelby-Vällingby	59	1206	4,9 %	1,6 %
Järva	119	2516	4,7 %	7,2 %
Kungsholmen-Norra innerstaden	80	719	11,1 %	13,7 %
Skarpnäck	30	555	5,4 %	8 %
Skärholmen	44	839	5,2 %	6,9 %
Socialförvaltningen	56	1268	4,4 %	5,9 %
Södermalm	59	649	9 %	7,6 %
Totalt	731	11 586	6,3 %	7 %

Tabell 1 Antal registrerade misstänkta felaktigheter, antal hushåll med ekonomiskt bistånd och andel där misstänkt felaktighet registrerats, fördelat per förvaltning

Det är viktigt att ha med sig att antalet registrerade misstankar inte är detsamma som antalet faktiska felaktigheter. Dels kan det finnas misstankar som inte stämmer och dels kan det finnas felaktiga utbetalningar som aldrig upptäcks. Siffrorna ovan kan dock ge en fingervisning av andel hushåll där det kan föreligga felaktigheter avseende utbetalning av ekonomiskt bistånd (*Tabell 1*).

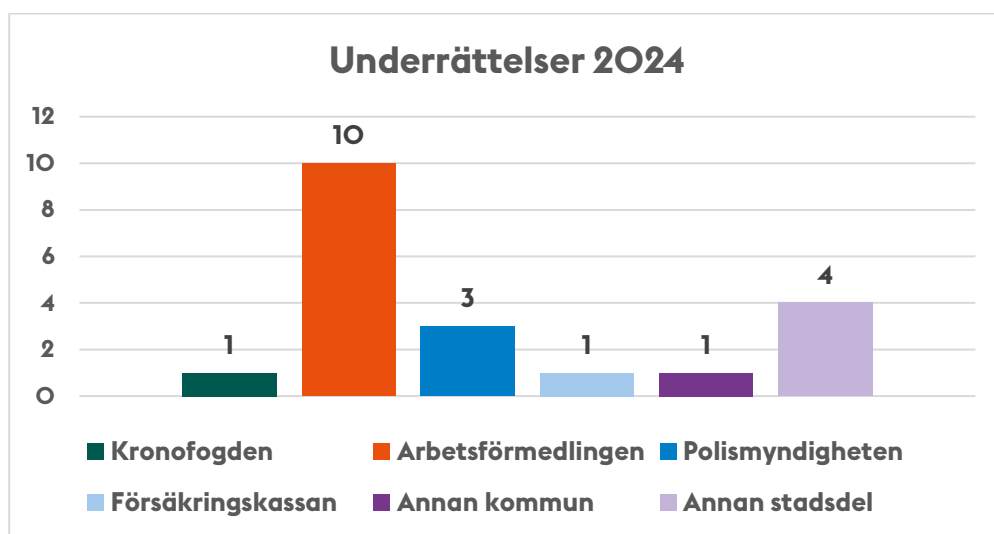
Den totala mängden registrerade misstankar har minskat och detta kan bero på förbättrade kontrollmekanismer, ökad digitalisering samt bättre samordning mellan kommunen och andra myndigheter. Det kan även indikera att det förebyggande arbetet har gett resultat – socialsekreterare har blivit bättre på att uppmärksamma oegentligheter innan biståndet beviljas – till följd av det aktiva arbetet som stadens förvaltningar bedriver gällande dessa frågor.

Orsaker till misstänkta FUT

En utbetalning av ekonomiskt bistånd kan bli felaktig på grund av olika orsaker. Det kan handla om att den som ansöker om

ekonomiskt bistånd lämnar oriktiga uppgifter vid ansökan eller undanhåller information som kan påverka rätten till bistånd. Det kan handla om misstag som begås från socialtjänstens sida under handläggningen, exempelvis om socialsekreteraren inte uppmärksammar viktiga angivelser som den sökande lämnat på sin ansökningsblankett eller att man missar att genomföra en rutinkontroll. Det är mest förekommande att den som handlägger ansökan upptäcker en felaktighet, men uppgifter om felaktigheter kan även komma från andra enheter inom socialtjänsten, från andra myndigheter eller från en privatperson.

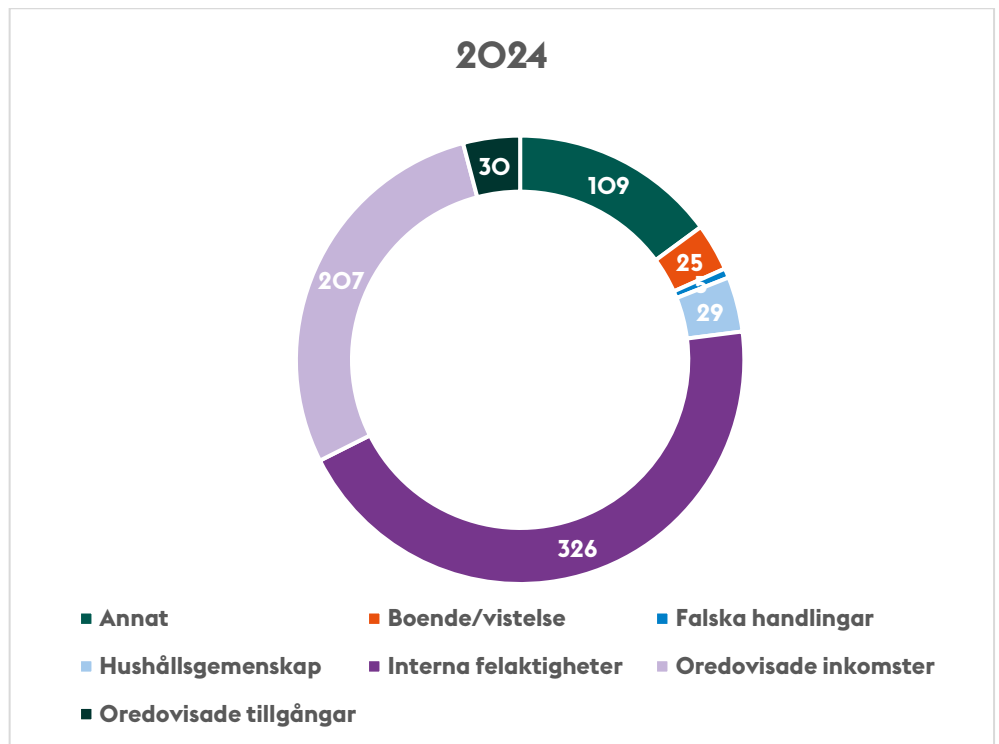
Under 2024 inkom 20 underrättelser enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystem. Året innan var det tio inkomna underrättelser. Hälften av dessa, både under 2023 och 2024, kom från Arbetsförmedlingen. De andra myndigheterna behöver bli bättre på att rapportera misstänkta felaktigheter i välfärdssystemen. Om fler myndigheter underrättade socialtjänsten skulle förmodligen fler FUT kunna upptäckas (*Figur 2*).

Figur 2 Antal inkomna underrättelser

När en misstänkt felaktighet registreras behöver alltid en orsak anges. Fördelningen mellan de olika orsakerna under det senaste året presenteras i figur 3.

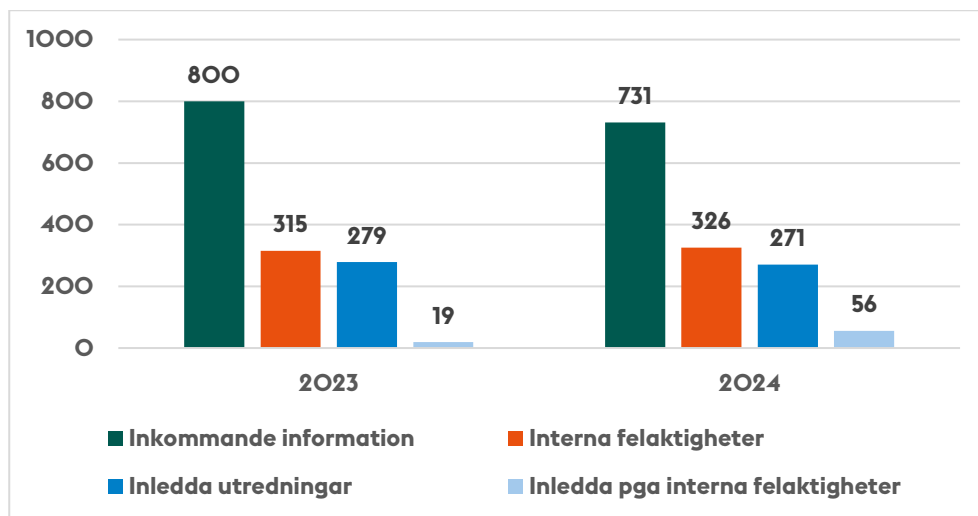
Värt att notera i detta sammanhang är att den orsak som uppges inledningsvis inte går att ändra under utredningens gång. Det som är anmält som felaktigheter kopplade till oredovisade inkomster kan senare visa sig handla om någonting helt annat eller att det upptäcks även andra orsaker till felaktig utbetalning.

Figur 3 Orsaker till misstänkt felaktig utbetalning av ekonomiskt bistånd

Fördelningen av orsakerna till FUT har följt en liknande fördelning under de senaste åren. De två dominerande orsakerna till misstänkta felaktiga utbetalningar har varit *interna felaktigheter* följt av att individen har haft *oredovisade inkomster* som inte har redovisats i samband med ansökan. Interna felaktigheter har ökat de senaste åren.

Av de 731 inkomna anmälningar om felaktigheter är 326 kodade som interna fel. Det var 11 stycken fler jämfört med föregående år. Av de 271 inledda utredningar är 56 ärenden (19 ärenden år 2023) på grund av interna felaktigheter. Många gånger finns svårigheter med att återkräva bistånd när FUT har orsakats av den som handlägger ansökan men socialtjänsten kan i vissa fall med stöd av 9 kap. 1 § 2 st. SoL återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut på felaktiga grunder eller med för högt belopp av misstag om personen skäligen borde ha förstått detta. Det innebär alltså att beslut om återkrav kan fattas även om det är socialtjänsten själv som av misstag har gjort en FUT. Fördelningen mellan de inkomna och inledda utredningarna där orsaken är interna felaktigheter de senaste två åren presenteras i figur 4.

Figur 4 Fördelningen mellan de inkomna och inledda utredningarna där orsaken är interna felaktigheter under 2023 samt 2024

I de flesta fall där misstanke gäller oredovisade inkomster handlar det om inkomst i form av lön som har undanhållits från socialtjänsten. Inkomster från myndigheter kan upptäckas genom SSBTEK, *Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd*, som är en digital tjänst som används vid handläggningen av ansökningar om ekonomiskt bistånd. I tjänsten syns de ersättningar och förmåner som individen får utbetalt från bland annat Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen och A-kassa. Om en individ har inkomst av förvärvsarbete syns detta inte här, trots att Skatteverket är anslutet till tjänsten.

Övriga orsaker presenteras och exemplifieras i korthet nedan.

- **Oredovisade tillgångar** - Enligt ansökningsblanketten för ekonomiskt bistånd ska samtliga tillgångar och deras värde redovisas. Om det framkommer att individen exempelvis äger en bil kan bistånd ha betalats ut felaktigt.
- **Hushållsgemenskap** - Enligt ansökningsblanketten ska civilstånd redovisas. Om det framkommer att någon ansöker om bistånd som ensamstående men i själva verket bor tillsammans med en partner som kan bidra till hushållets försörjning kan bistånd ha betalats ut felaktigt.
- **Falska handlingar** - En person som ansöker om ekonomiskt bistånd kan exempelvis ha lämnat in ett bankkontoutdrag som hen har redigerat själv där vissa summor pengar har ändrats eller tagits bort.

- **Boende/vistelse** - Det kan till exempel handla om att individen inte bor där hen på ansökan uppger sig bo och att bistånd till hyra därmed felaktigt har betalats ut.
- **Annat** - Två exempel kan vara att individen har börjat studera utan att meddela socialtjänsten eller att individen har befunnit sig utomlands utan socialtjänstens kännedom.

Förhandsbedömning

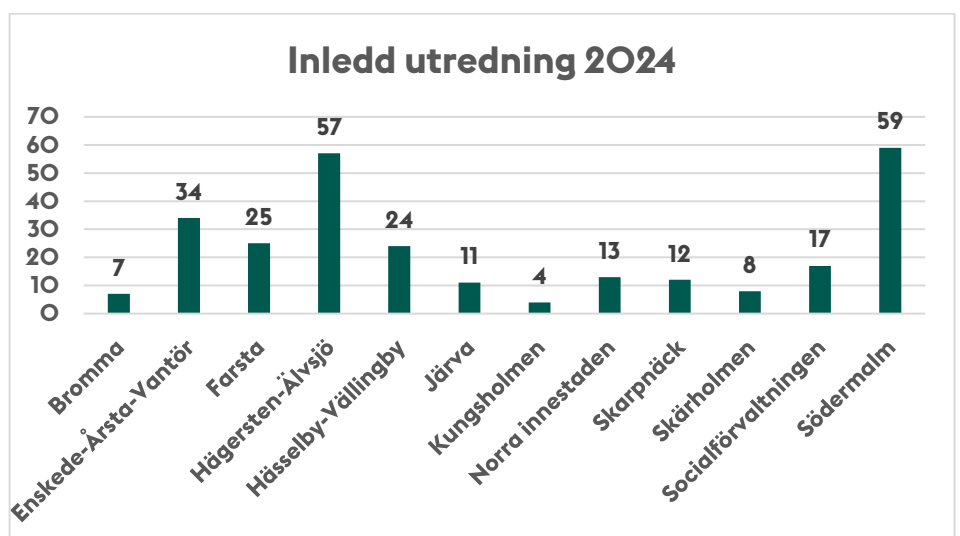
När den registrerade misstanken har skickats till ansvarig FUT-utredare gör FUT-utredaren en förhandsbedömning, vid vilken FUT-utredaren bedömer huruvida utredning ska inledas eller inte.

Vid ett mätningstillfälle i slutet av 2024 stod 227 ärenden i kö för bedömning av stadens FUT-utredare, 37 ärenden färre jämfört med 2023.

Inleda utredning

Om FUT-utredaren vid en första förhandsbedömning bedömer att en FUT förefaller ha skett, eller bedömer att det finns behov av att utreda ärendet ytterligare för att säkerställa huruvida en FUT har skett, inleds en utredning. Denna utredning bedrivs separat från utredningen om ekonomiskt bistånd.

Totalt inleddes utredning av 271 nya ärenden år 2024, vilket var något lägre än föregående år när 279 utredningar inleddes. Antal inledda utredningar redovisas i figur 5 nedan.

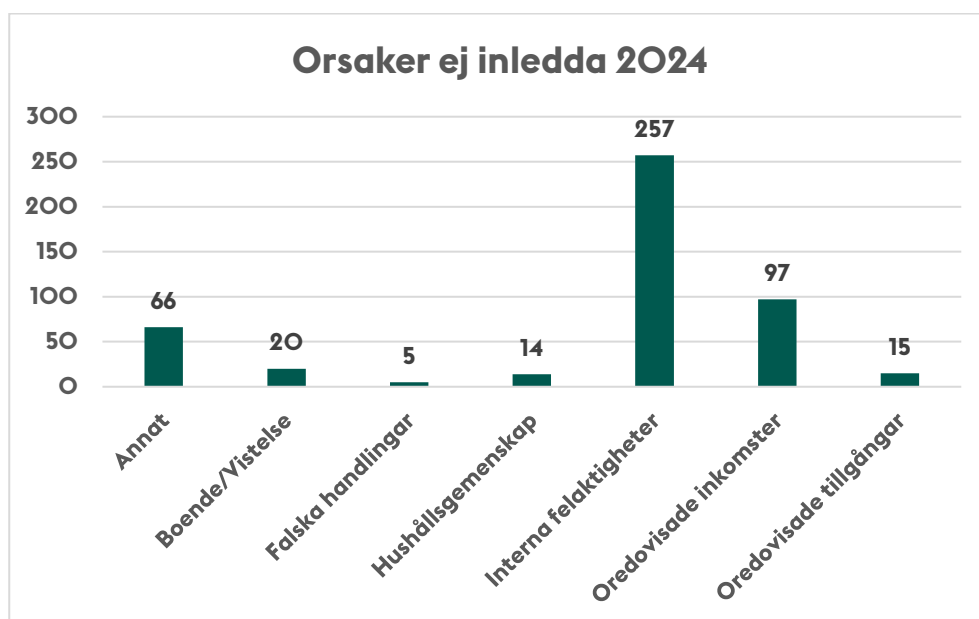
Figur 5 Antal inledda utredningar 2024, fördelat per förvaltning

Inte inleda utredning

Att en utredning inte inleds kan bero på flertalet omständigheter. Det kan handla om interna felaktigheter vid handläggningen av ekonomiskt bistånd där FUT-utredaren redan under förhandsbedömningen ser att det saknas grund för att återkräva bistånd eller polisanmäla en händelse, eftersom individen själv inte kan anses vara ansvarig för att bistånd utbetalats felaktigt.

Ett annat skäl till att en utredning inte inleds kan vara att det har hunnit gå mer än tre år sedan utbetalningen skedde vilket innebär att ersättningstalan inte kan väckas i domstol.

Under året 2024 var det i totalt 474 ärenden som FUT-utredaren gjorde bedömningen att en utredning *inte* skulle inledas, där mer än hälften (257 st.) avsåg interna felaktigheter (*Figur 6*). Det är också en ökning jämfört med år 2023 där antalet ärenden som inte inleddes var 436.

Figur 6 Orsaker ej inledda utredningar 2024

Utredning

FUT-utredningen hos socialtjänsten syftar till att fastställa om det har skett en felaktig utbetalning eller inte, samt om det finns misstanke om brott. Alla misstänkta bidragsbrott polisanmäls. En utredning som fastställer att ekonomiskt bistånd har utgått felaktigt kan utmynna i ett återkravsbeslut och/eller en polisanmälan. Vanligt förekommande utredningsåtgärder som socialtjänsten vidtar i samband med en FUT-utredning är granskning av personakt och inkomna handlingar, samtal med

individen, kontakt med andra myndigheter och i vissa fall hembesök.

Alla utredningar kommuniceras med berörd individ och hen får möjlighet att inkomma med kompletterande synpunkter och eventuella handlingar innan beslut fattas. I de fall en individ inte medverkar i utredningen får beslut tas utifrån befintligt underlag.

Återkrav

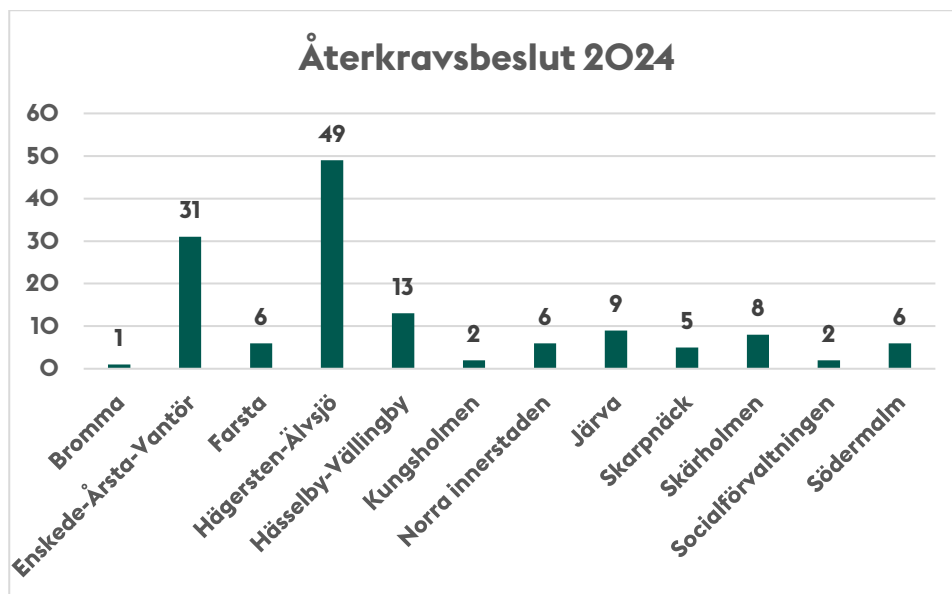
Under 2024 har totalt 138 (213 st. år 2023 och 223 st. år 2022) beslut om att återkräva FUT registrerats i Stockholms stad, vilket motsvarade ett belopp om totalt ca 3,4 miljoner kronor (9,3 miljoner kronor år 2023 och 7,4 miljoner kronor år 2022). Antal återkravsbeslut finns i figur 7.

Den totala kostnaden för utbetalt ekonomiskt bistånd i Stockholms stad under år 2024 uppgick till strax över en miljard kronor (strax under en miljard kronor år 2023) och återkravsbeloppet motsvarar därmed ca 0,3 % (ca 1 % år 2023, drygt 0,8 år 2022) av det belopp som betalats ut i ekonomiskt bistånd under året (*Tabell 2*).

	Den totala kostnaden för utbetalt ekonomiskt bistånd i Stockholms stad, tkr	Återkravsbeloppet, kr	Andel av det totalt utbetalda biståndet under året
2022	955 574	7 393 343	0,8 %
2023	956 120	9 268 261	1 %
2024	1 031 832	3 427 704	0,3 %

Tabell 2 Utbetalt bistånd och återkravsbelopp mellan 2022–2024

Det var en mycket tydlig minskning av beslut om återkrav jämfört med föregående år. Ännu tydligare minskning kan man se av återkravssumman som blev ungefär 6 miljoner kronor.

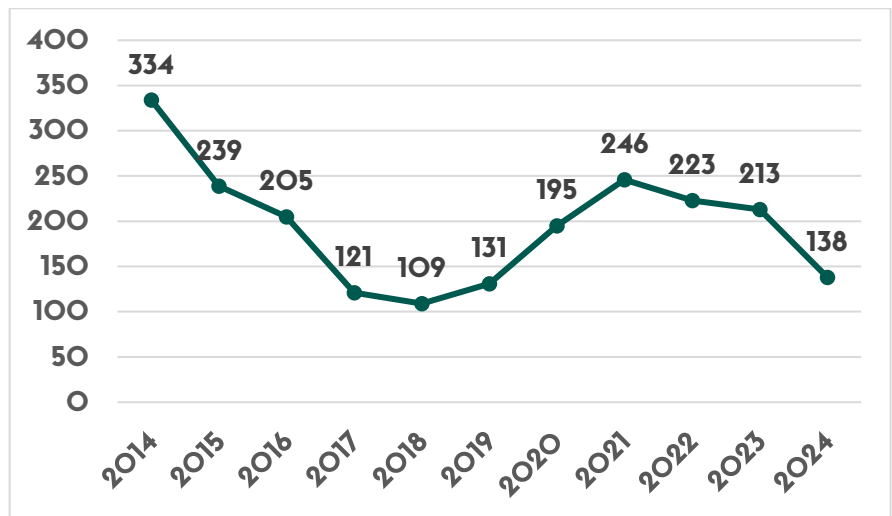
Figur 7 Antal återkravsbeslut under 2024, fördelat per förvaltning

Antal återkravsbeslut har sjunkit de senaste tre åren. Minskningen kan bero på en kombination av faktorer, där förbättrade rutiner, strängare kontroll vid handläggning eller minskat antal biståndsmottagare troligen spelar en stor roll. Arbetsmarknadsläget kan ha förbättrats, vilket gör att färre personer söker bistånd, och därmed minskar också antalet felaktiga utbetalningar. Exempelvis kan det finnas en ökad benägenhet att skriva av små belopp eller att hantera felaktiga utbetalningar på andra sätt, t.ex. genom korrigering i nästkommande utbetalning istället för återkrav. Om informationen till de biståndssökande har förbättrats, kan det ha lett till färre felaktiga uppgifter i ansökningar. Flera stadsdelsförvaltningar uppger att de under 2024 arbetat mycket mer förebyggande och fokuserat på att göra rätt från början.

En annan anledning till minskningen är att vissa stadsdelar har satsat på att få pengarna tillbaka av felaktiga utbetalningar genom frivillig återbetalning. Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning utgör ett exempel på en förvaltning som, inom ramen för ett lokalt initiativ, har möjliggjort frivilliga återbetalningar av ekonomiskt bistånd via både plusgiro och Swish² - där det senare prövats som ett mer tillgängligt och användarvänligt alternativ för individen. I detta fall har frivilliga inbetalningar sammanlagt genererat ett högre belopp än de återbetalningar som beslutas med stöd av 9 kap. 1 § SoL.

² Swish är en applikation som används för att överföra pengar mellan privatpersoner, men också för att utföra betalningar till företag (www.swish.nu).

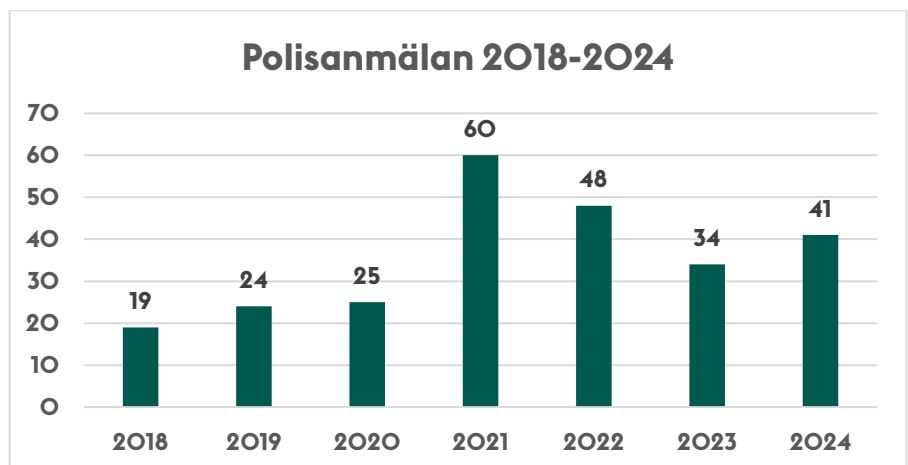

Figur 8 Antal återkravsbeslut mellan 2014 – 2024

Polisanmälan

Enligt 6 § BBL har socialtjänsten en skyldighet att göra en polisanmälan vid misstanke om brott. Vid bedömningen om en anmälan ska göras ska myndigheten göra en preliminär bedömning av om det föreligger uppsåt eller grov oaktsamhet.

Figur 9 Antal polisanmälningar om misstänkta bidragsbrott 2018–2024

Under 2024 har totalt 41 polisanmälningar skickats in avseende felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd (*Figur 9*). För att ge en tydligare bild av i vilka fall en polisanmälan kan bli aktuell följer här ett antal exempel från stadens förvaltningar. Skälen till anmälningarna har varierat, men kan delas in i följande kategorier:

1. Oredovisade inkomster

Personer har undanhållit inkomster från arbete eller andra källor, såsom Swish-transaktioner och utlandsbetalningar. Vissa har aktivt

dolt inkomster genom att skapa nya bankkonton för att undvika insyn.

2. Studier utan redovisning

Personer har påbörjat studier utan att informera socialtjänsten, trots att de fått information om att bistånd inte utgår vid studier.

3. Felaktiga adressuppgifter och boendeförhållanden

Personer har varit folkbokförda i en kommun men bott i en annan utan att meddela detta. Vissa har varit samboende men ansökt om bistånd som ensamstående. Andra har haft inneboende utan att redovisa det.

4. Oredovisade tillgångar

Personer har haft fastigheter, pantsättningar eller andra ekonomiska tillgångar utan att informera socialtjänsten.

5. Manipulerade eller falska handlingar

I ett fall har en person systematiskt manipulerat kontoutdrag under tre år och dolt inkomster på närmare en miljon kronor, inklusive pengar från spel och droghandel. Ett annat fall handlar om förfälskade hyreskvitton.

6. Uthyrning av bostaden och oredovisade boendeinkomster

En person har hyrt ut sin bostad via ett företag i flera år och tjänat över en halv miljon kronor utan att informera socialtjänsten om inkomsterna.

När dessa händelser uppdagas och individerna konfronteras med informationen är det inte ovanligt att man erkänner handlingen. I dessa fall är det inte svårt för FUT-utredaren att göra bedömningen att uppsåt föreligger.

Trots det är det vanligt förekommande att polisen väljer att lägga ner förundersökningen. Många ärenden avslutas i brist på bevis, medan vissa ligger kvar för vidare utredning. Under 2024 har orsakerna för att lägga ner förundersökningen bl. a. varit att personen redan varit åtalad för annan brottslighet, bristande bevis, för lågt belopp för att anses vara vårdslöst bidragsbrott, att det inte går att bevisa brott, inte gått att bevisa uppsåt/oaktsamhet, att möjlighet att utreda brottet saknas eller att personen befinner sig utomlands och förväntas inte återvända, för att nämna några.

En genomgång av stadens statistik visar att totalt 191 polisanmälningar upprättades de föregående fyra åren (2019–2023).

I skrivande stund har fyra av dessa gått till åtal, vilket motsvarar två procent. I 82 procent av de 191 fallen har förundersökningen lagts ned. Chanserna att väsentligt fler av de anmälningar som gjorts under perioden kommer leda till åtal verkar därmed små. Det bör här noteras att i samtliga av de fyra fall där åtal har väckts fattades beslutet under 2024. Det innebär att under en fyraårsperiod fattades inte några beslut alls om att väcka åtal om bidragsbrott i fall gällande ekonomiskt bistånd där Stockholms stad var målsägande.

Det är vanligt förekommande att de polisanmälningar som förvaltningarna gör om misstänkta bidragsbrott blir liggande hos Polismyndigheten och sedan avskrivs då brottet har hunnit preskriberas under tiden. Det är även vanligt förekommande att beloppen som anmälningarna avser bedöms vara för låga (trots att beloppen i många fall överstiger 50 000 kr) och att bedömning görs att eventuella utredningsåtgärder inte står i proportion till förundersökningens omfattning. Denna motivering kan anses vara beaktansvärd då det av förarbeten till Bidragsbrottslagen framkommer att ett bidragsbrott är att anse som ringa om beloppet understiger tvåtusen kronor. Detta medför att man kan begå bidragsbrott avseende ekonomiskt bistånd vid flertalet tillfällen utan att det leder till någon påföljd och stadsdelsförvaltningarna går miste om återkravsbelopp/skadestånd.

Att upprätta en polisanmälan är en tidskrävande arbetsuppgift för stadens FUT-utredare. Mot bakgrund av att så få av stadens anmälningar leder till lagföring har det för många av stadens FUT-utredare blivit en arbetsuppgift som fått lägre prioritet och som det läggs mindre tid på under 2024. Det innebär att det både tar längre tid från att ett brott begåtts till dess att det anmäls till polisen, samt att kvaliteten på anmälningar försämras. En risk med denna utveckling är att det leder till en ond cirkel där polisens förutsättningar att utreda misstänkta brott försämras.

Efterkontroller

Med anledning av att den vanligaste orsaken till att en FUT-utredning inleds är att en person inte har redovisat alla sina inkomster genomförs varje år en särskild kontroll kallad efterkontroll, där man undersöker den taxerade inkomsten hos de individer som har avslutats från ekonomiskt bistånd.

Granskningen innebär att individernas taxerade inkomst jämförs med den inkomst som de har redovisat i samband med att de ansökt om ekonomiskt bistånd. Urvalet avser personer som har varit

aktuella och erhållit ekonomiskt bistånd under hela taxeringsåret i fråga och som sedan har avslutats i början av året därpå, och som därmed inte har genomgått den sedvanliga deklarationskontrollen som görs i alla aktuella ärenden som söker ekonomiskt bistånd under våren när Skatteverkets deklaration skickas ut.

Under år 2023 genomfördes efterkontroller avseende inkomståret 2022 och totalt omfattades 1069 personer av dessa kontroller varav 633 hade en taxerad inkomst. Av dessa 633 var det 84 ärenden som gick vidare till en FUT-utredning. I skrivande stund har över 15 st. återkravsbeslut fattats och sex ärenden har polisanmälts efter denna kontroll. Återkravsbeloppet uppgick till ca 600 000 kronor. Flera av dessa återkrav är redan fullbetalda medan andra har en pågående återbetalning.

Motsvarande kontroll under för 2024 (som avser inkomståret 2023) omfattades av 1047 personer (de som avslutats från ekonomiskt bistånd under 2024), varav 602 hade en taxerad inkomst. Av dessa har 64 ärenden lämnats vidare för förhandsbedömning och eventuell utredning hos FUT-utredare. Dessa ärenden kommer att följas upp i nästa årsrapport.

Inbesparat belopp

När en FUT-utredning inleds kan det framkomma information av vilken det framgår att personen i fråga inte är i behov av ekonomiskt bistånd. I utredningar har man upptäckt att personer i vissa fall slutar att ansöka om ekonomiskt bistånd i samband med en FUT-utredning. En FUT-utredning kan även medföra att en inkomst upptäcks och att individen har fortsatt rätt till ekonomiskt bistånd men till ett lägre belopp.

Det här innebär att förvaltningarna, genom att bedriva ett aktivt FUT-arbete, på sätt och vis sparar in pengar som de annars hade riskerat att betala ut felaktigt. För att få en uppskattning av hur stort belopp detta avser gör nämnderna beräkningar av så kallat inbesparat belopp utifrån en gemensam modell. Dessa beräkningar genomförs årligen. Beräkningen av det inbesparade beloppet görs genom att FUT-utredare använder sig av en gemensam mall med tydliga instruktioner för hur man ska räkna och som löpande ska fyllas i för att föra statistik över dessa ärenden.

År 2024 var det inbesparade beloppet 3,2 miljoner kronor, motsvarande summa för 2023 var 4,7 miljoner kronor och 2022 var det cirka 4 miljoner kronor. Att det inbesparade beloppet har sjunkit kan ha flera olika orsaker. Dels att antalet biståndsmottagare har

sjunkit, dels för att det är färre felaktiga utbetalningar som har upptäckts, och dels kan det bero på ärendets typ, dvs. beroende på om behovet av ekonomiskt bistånd har varit kort- eller långvarigt, samt hushållets typ, dvs. ju fler personer som finns i hushållet, desto mer i bistånd får de och desto högre det inbesparade beloppet blir.

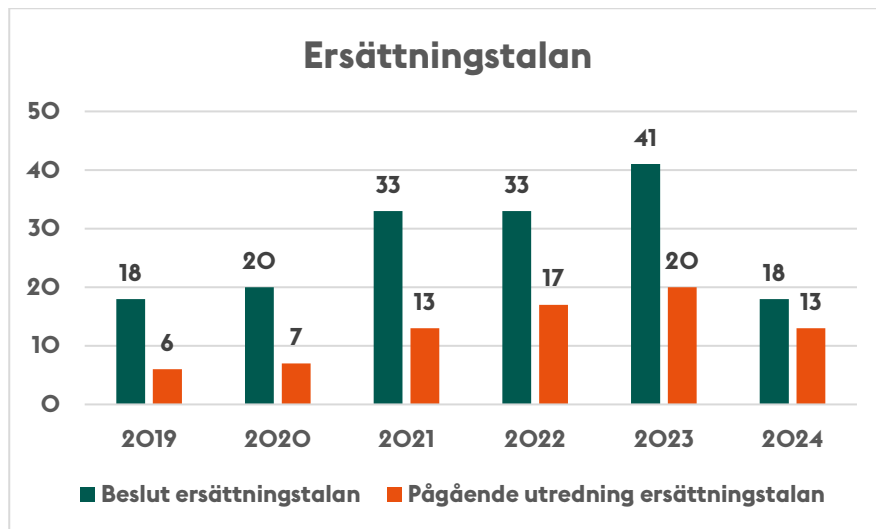
Uppföljning

Socialtjänsten ska verka för att individer frivilligt och snarast betalar tillbaka det bistånd som betalats ut felaktigt. Under året återbetalades ca 1,3 miljoner kronor, vilket var en minskning med ungefär hundra tusen kronor jämfört med föregående år. En orsak till detta kan vara det fortsatta ekonomiska läget. Den höga inflationen kan ha påverkat människors ekonomiska situation och därmed deras förmåga och benägenhet att betala tillbaka sina skulder.

I skrivande stund finns 456 st. registrerade återkravsbeslut som regelbundet följs upp av berörd förvaltning. Av dessa har 172 st. hushåll en pågående återbetalning. 176 st. hushåll med återkravsbeslut är i fortsatt behov av ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning.

När en person inte återbetalar har förvaltningen möjlighet att göra en ansökan om ersättningstalan till förvaltningsrätten. Innan ett ärende kan lämnas till förvaltningsrätten behöver förvaltningen utreda om individen har förmåga att återbetala skulden.

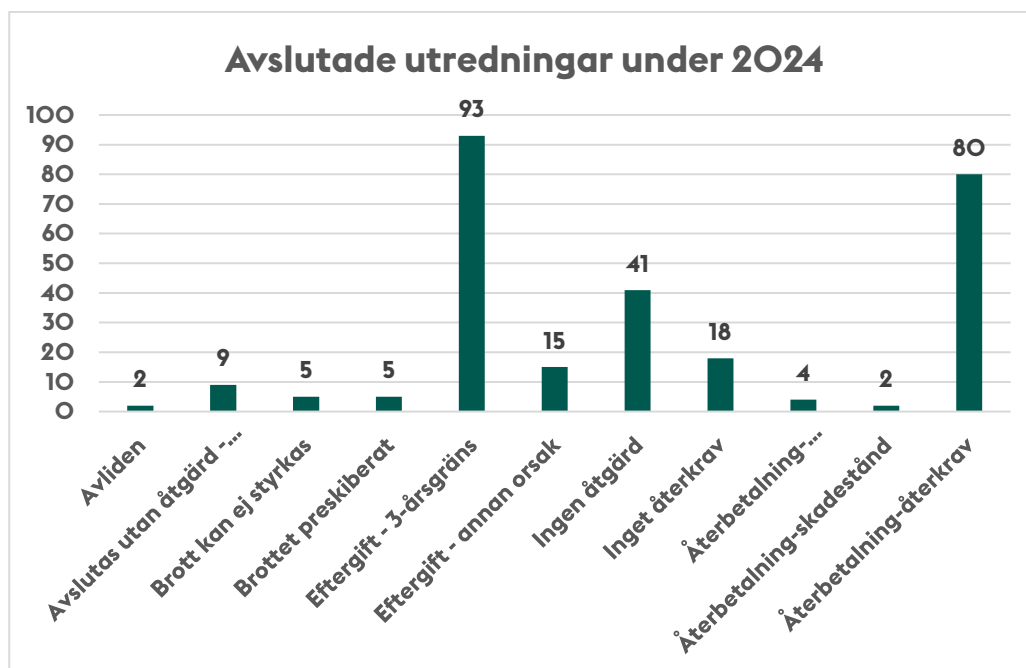
Under året fattades i staden 18 beslut om att väcka ersättningstalan hos förvaltningsrätten och i 13 ärenden pågår just nu utredning om ersättningstalan (*Figur 10*). År 2023 var motsvarande siffror 41 respektive 20. Att många är i behov av fortsatt ekonomiskt bistånd är en förklaring till att så få beslut om ersättningstalan har kunnat fattas under året. Förvaltningsrätten har under 2024 bifallit över 15 ansökningar om ersättningstalan och beslutat att ersättning om sammanlagt över 700 000 kronor ska återbetalas.

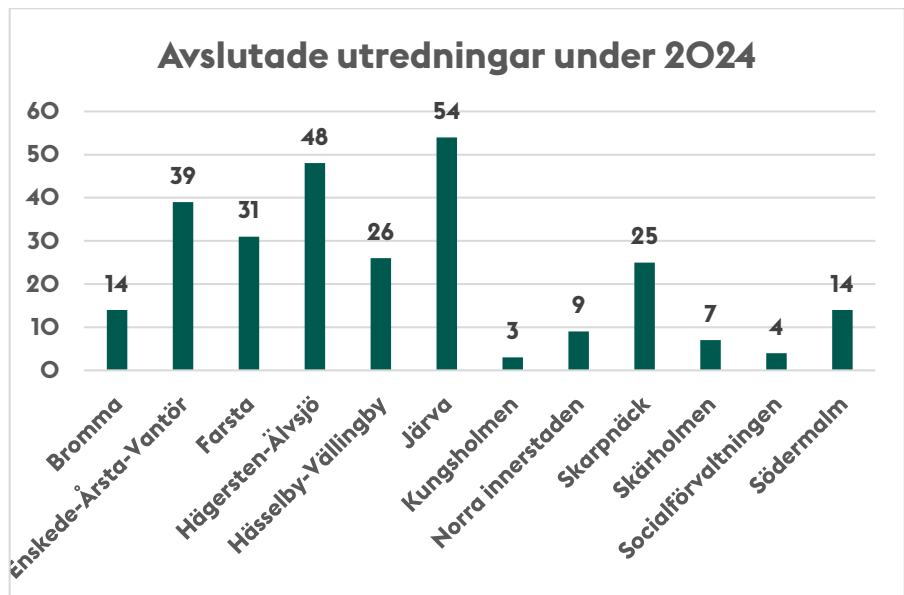
Figur 10 Antal fattade beslut om ersättningstalan samt antal pågående utredningar om ersättningstalan 2019–2024

Avslut

Under året avslutades sammanlagt 274 FUT-utredningar (251 st. år 2023). Den vanligaste orsaken till avslut var att tre år har passerat från det att biståndet betalades ut och då saknas möjligheten att driva återkravet till förvaltningsrätten i en ersättningstalan (93 ärenden, 70 st. år 2023). Näst vanligaste orsaken var att skulden till förvaltningen är återbetald (80 ärenden, 68 ärenden år 2023). Samtliga avslutsorsaker redovisas i diagrammet nedan (*Figur 11*) och antal avslutade utredningar per stadsdel i figur 12.

Figur 11 Antal avslutade FUT-ärenden per avslutsorsak 2024

Figur 12 Antal avslutade FUT-ärenden per stadsdel 2024

Slutsatser och analys

Resultaten visar att arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar (FUT) har haft positiva ekonomiska effekter, särskilt genom att förhindra fortsatt felaktig utbetalning av bistånd och genom att främja återbetalning av redan felaktigt beviljat bistånd. För att stärka detta arbete är det viktigt att fortsätta utveckla och samordna stadens insatser på ett systematiskt och effektivt sätt.

Det förebyggande arbetet

En stor del av arbetet handlar om att förebygga FUT. Det är viktigt att analysera orsakerna till FUT och utifrån analyserna genomföra åtgärder, utvärdera arbetssätt och sedan återanvända kunskapen. Att åtgärda orsaker avseende styrning, handläggning och interna rutiner leder till att FUT upptäcks och det brottsförebyggande arbetet får den prioritet som är nödvändig. Även om orsakerna till felaktiga utbetalningar till stor del är kopplade till den enskilda individens agerande är vår bedömning att även orsaker inom den egna myndigheten behöver belysas i den sammantagna lägesbilden. FUT-utredaren finns ofta som en tillgänglig resurs för de medarbetare som handlägger ekonomiskt bistånd och kan bidra med sina kunskaper kring vad som är viktigt att vara uppmärksam på i arbetet med att handlägga rätten till bistånd.

Många felaktiga utbetalningar beror på att socialtjänsten inte får in tillräckligt med information. När personer ansöker om ekonomiskt bistånd är det ofta uppgifter som socialtjänsten aldrig får tillgång till. Svårigheter med informationsutbyte mellan olika aktörer försvårar möjligheten att verifiera uppgifter och upptäcka felaktiga utbetalningar. Idag kan en utredning bara startas om det finns misstankar om fel.

Idag upptäcks många oredovisade inkomster först i efterkontroller med Skatteverket, ofta långt efter att pengarna har betalats ut. Om socialtjänsten hade direkt tillgång till dessa uppgifter från början, skulle många fel kunna förebyggas. Det skulle också öka möjligheten att kräva tillbaka pengar vid felaktiga utbetalningar. Det pågår ett arbete inom SKR för att kommuner ska få tillgång till fler uppgifter i SSBTEK (sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd). Kommuner har tillsammans med SKR under 2024 kartlagt behoven av uppgifter från Skatteverket och det kan eventuellt finnas möjlighet att framöver kunna inhämta uppgifter månadsvis när det gäller arbetsgivardeklaration, bland annat löneuppgifter samt utbetalningar från försäkringsbolag m.m. Den nya lagen (2024:307) *om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet* har också öppnat upp för fler uppgifter – den klargör och utvidgar skyldigheten att lämna ut uppgifter mellan berörda parter när det är nödvändigt för att säkerställa korrekta beslutsunderlag och motverka felaktiga utbetalningar.

Ett effektivt sätt att förebygga bidragsbrott är att så långt det är möjligt se till att beslutande myndigheter har ett korrekt underlag vid beslut om förmåner. Många ärenden idag har blivit mer komplexa, med sökande som har flera olika inkomster, komplicerade familjesituationer eller bor i flera kommuner, vilket försvårar korrekta bedömningar. Bättre informationsutbyte mellan olika aktörer och staden/kommunen skulle möjliggöra att verifiera uppgifter och upptäcka felaktiga utbetalningar i mycket tidigare skede.

Utmaningar och utvecklingsområden

För att minska utmaningarna kring felaktiga utbetalningar/bidragsbrott inom ekonomiskt bistånd krävs åtgärder på flera nivåer – organisatorisk, teknologisk och strukturell.

Den tekniska utvecklingen har en stor inverkan på hur bidragsbrott upptäcks och utreds. Staden använder system som inte stödjer att

man kan nyttja de tekniska möjligheterna som kan påverka upptäckten av bidragsbrott, dvs. system som inte är tillräckligt integrerade eller digitaliserade, vilket gör det svårt att upptäcka felaktigheter eller misstänkta mönster. Digitalisering och automatisering samt diverse kontroller som automatiseringen för med sig skulle göra det lättare för myndigheter att samarbeta och dela information samtidigt som det måste balanseras mot individens rätt till privatliv. Tekniken kan göra det både lättare och snabbare att upptäcka bidragsbrott, men det krävs samtidigt rättsliga och etiska överväganden.

Ett annat område för förbättring som har varit framträdande under flera år och som fortsatt är aktuellt är samverkan med polisen. Staden önskar ha en bättre dialog med polisen gällande ärenden som polisanmäls och att de anmälda bidragsbrotten prioriteras och utreds i högre grad än vad utfallet visar idag. Bidragsbrott kan inte fortsätta ses som ekonomisk brottslighet med relativt låga straffvärden och att det är en av anledningarna varför de inte hamnar högst på polisens agenda. Bidragsbrottsärenden får inte heller fortsätta läggas ner då kommunen inte säkrar bevisningen. Bidragsbrott kräver komplexa ekonomiska utredningar och samarbete mellan flera myndigheter och polisen i högsta grad är avgörande för att kunna inhämta bevisningen. Att anmälningarna saknar tillräcklig utredning beror på att kommunerna inte har möjlighet att göra vissa kontroller eller inhämta vissa uppgifter. Att polisen måste lägga ner mycket arbete innan en utredning ens kan inledas ska inte vara en anledning att lägga ned förundersökningen. Det är polisen som har befogenheter och möjligheter att inhämta bevismaterial som kommunen inte kan. Det kan också handla om att polisen ibland saknar specialkompetens inom bidragsbrott gällande ekonomiskt bistånd, vilket gör att utredningarna tar längre tid och kan prioriteras bort eller läggas ned av den anledningen. Att många bidragsbrott leder till relativt låga straff ska inte heller ses som rättssystemets belastning i proportion till andra brott som har större samhällspåverkan och kan prioriteras högre. Enligt polisen har de senaste åren ökat sitt fokus på organiserad brottslighet, där bidragsbrott ibland ingår som en del av ett större brottsupplägg. Mindre, enskilda fall av bidragsbrott kan därför ses som mindre angelägna att utreda.

Stadens utredare av felaktiga utbetalningar och bidragsbrott känner en stor maktlöshet när många fall av bidragsbrott inte leder till rättsliga påföljder vilket i sin tur leder till att stadsdelsförvaltningarna går miste om återkravsbelopp/skadestånd.

För att upprätthålla legitimiteten i välfärdssystemen och för att myndigheter och kommuner ska uppfattas som trovärdiga och rättvisa behöver resurserna gå till de individer som de är avsedda för. För att höja prioriteten på bidragsbrott krävs ökade resurser och bättre samarbete mellan staden, polis och andra myndigheter. Därför behöver samverkan kring informationsutbyte fortsätta att stärkas mellan myndigheter och organisationer för att underlätta upptäckten och utredningen av bidragsbrott.

För att förbättra kontrollen av ekonomiskt bistånd och minska felaktiga utbetalningar krävs åtgärder inom flera områden. Handläggare behöver fördjupad kunskap om regelverk, kontrollrutiner och metoder för att identifiera avsiktliga fel eller bidragsbrott. Detta bör säkerställas genom regelbunden utbildning och kompetensutveckling. Förebyggande insatser, såsom utbildning av allmänheten om biståndets krav, kan också minska antalet oavsiktliga fel.

En central utmaning är att balansera effektiva kontroller med bibehållet bistånd. Kontrollrutiner bör vara proportionerliga för att inte skapa onödig byråkrati för de som har rätt till stöd. En ökad dialog med sökande kan bidra till att minska missförstånd och därmed antalet felaktiga utbetalningar.

Genom att implementera dessa åtgärder kan stadsdelsförvaltningar förbättra effektiviteten, rättssäkerheten och träffsäkerheten i systemet för ekonomiskt bistånd.